

Aniela Piorunowa

Z wydawnictw Instytutu Badań Literackich

Biuletyn Polonistyczny 10/29, 46-54

1967

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

zgóskowiec służy jasności toku dyskursywnego wierszy filozoficznych i zróżnicowaniu partii opisowych; w utworach Grochowiaka i jego szkoły pojawiający się 11-zgóskowiec, zgodnie ze swą tradycją, wprowadza tok pozornie dialogowy, służący częstym modulacjom między postawą orzekającą a postawą pytającą-wątpiącą poety, oddając stan jakiegoś napięcia i niepokoju; oba formaty pełnią również nowe funkcje w poezji filozoficznej tzw. neoklasycystów. W konkluzji autorka stwierdziła ukonstytuowanie się w praktyce poetyckiej i w jej recepcji pewnego "superformatu" wiersza sylabicznego, obejmującego łącznie średniówkowe miary 11- i 13-zgóskowca, którego znaczenie polega na odczuciu jakiejś ogólnej sylabiczności, przy zachowaniu dwudzielności paroksytonicznych wersów i przy stałej rozpiętości drugiego półwiersza.

W dyskusji mówiono o opozycji wobec nadmiernie spopularyzowanego wiersza wolnego, wyrażającej się w omówionym nawrocie do sylabizmu, i o jego współczesnych funkcjach, różnych od form regularnych literatury dwudziestolecia międzywojennego: gdy tamte były jeszcze po prostu tradycjonalizmem i kontynuacją dawnej wersyfikacji, te stają się nowym, swoście ukształtowanym instrumentem poezji dzisiejszej.

mgr Barbara Otwinowska

8. Z WYDAWNICTW INSTYTUTU BADAŃ LITERACKICH

/por. BP, z. 26/27, s. 38-44/

Piotr Ciekliński: Potrójny z Plauta. Opracowali: Julian Krzyżanowski i Stanisław Rospond. Redaktor naukowy: Julian Lewański. Str. 375, 3 nlb. Cena zł 80,- Ossolineum. Wrocław-Warszawa-Kraków 1966. Biblioteka Pisarzy Polskich. Seria B, nr 16.

Tekst komedii Plauta pt. "Trinumus", spolszczonej pt. "Potrójny" przez Piotra Cieklińskiego /1558 - 1604/, sekretarza królewskiego, a później dworzanina Zamojskiego, i wydanej drukiem w r. 1598 w Zamościu.

Podstawą edycji jest starodruk przechowywany w Muzeum Narodowym w Krakowie. Edycja zawiera tekst "Potrójnego" w reprodukcji fototypicznej i w transkrypcji, poprzedzony wstępami wydawców i wykazem błędów druku, a uzupełniony objaśnieniami, indeksem wyrazów i form oraz indeksem frekwencyjnym.

Janusz Pelc: Zbigniew Morsztyn, arianin i poeta. Str. 419, 1 nlb.

Ilustr. 35. Cena zł 98,- Ossolineum. Wrocław-Warszawa-Kraków 1966. Studia Staropolskie. Tom XVI.

Książka jest monografią twórczości wybitnego i płodnego poety-arianina, poety-żołnierza, poety-obywatela i poety-wygnańca - jakim był Zbigniew Morsztyn /1622? - 1690/, jeden z przedstawicieli arikańskiej rodziny Morsztynów w literaturze polskiej, przez długie lata odsądzany od imienia poety. Ukazuje tę twórczość na tle XVII-wiecznych nurtów poetyckich, wśród których żołnierska poezja Morsztyna i jego refleksyjna liryka stanowią nienaruszalny element integralnej całości.

W Aneksie zamieszczono cenną reprodukcję nie znanych dotąd w Polsce 119 rycin stanowiących nieodłączną część "Emblematów" Morsztyna /wg egzemplarza Biblioteki Bodlejańskiej/.

Stanisław Pietraszko: Doktryna literacka polskiego klasycyzmu.

Str. 667, 1 nlb., ilustr. 11. Cena zł 90,- Ossolineum. Wrocław-Warszawa-Kraków 1966. Studia z Okresu Oświecenia. Tom IV.

Celem pracy, jak zastrzega autor w uwagach wprowadzających, nie jest opis całej estetyki literackiej XVIII wieku. Ogranicza ona pojęcie doktryny literackiej do dziedziny myśli estetycznej, a więc estetyki sformułowanej, teoretycznej; przygodne próby wglądu w estetykę immanentną mają funkcję jedynie pomocniczą. Autor reprezentuje opinię, że faza dojrzałości klasycystycznej doktryny literackiej polskiego Oświecenia charakteryzuje się zdecydowaną dominacją problematyki teoretyczno-estetycznej, a nawet moralnej i filozoficznej.

Jednym z założeń pracy było zebranie w całość poczynionych już dawniej wielu istotnych stwierdzeń dotyczących zagadnienia sformułowanego w tytule.

Zbigniew Goliński: Nad tekstami Krasickiego. Studia. Str.316.

Cena zł 50,- Ossolineum.Wrocław-Warszawa-Kraków 1966.

Studia z Okresu Oświecenia. Tom V.

Przedmiotem książki są zagadnienia edytorstwa dzieł Ignacego Krasickiego. W pierwszym studium autor podejmuje próbę odpowiedzi na zasadnicze pytanie stojące przed badaczem i wydawcą dzieł Krasickiego: jakimi przekazami w tym zakresie dysponujemy obecnie; tematem dalszych studiów są zagadnienia dotyczące dotychczasowych edycji niektórych tytułów Krasickiego, a także zbiorowego wydania "Dzieł" z r. 1803/04; w ostatnim wreszcie studium zajmuje się autor "Problematyką tekstu podstawowego". Uzupełnieniem studiów jest dokładny i precyzyjny rejestr bibliograficzny pism Krasickiego.

Jan Baudouin: Utwory dramatyczne. Wybór. Opracowała Maria Wiele-

lanier. Wstęp Zbigniewa Raszewskiego. Str. 396,4 nlb,

tabl. 5. Cena zł 35,- Państwowy Instytut Wydawniczy.

Warszawa 1966. Teatr Polskiego Oświecenia.

Tom przynosi teksty czterech sztuk pióra Jana Baudouina /ok. 1735-1822/, pisarza zupełnie zapomnianego, wymienionego dopiero w zestawieniach repertuarowych L.Bernackiego z r.1925, a odkrytego właściwie dopiero przez J.Kotta w jego pracach wydanych po ostatniej wojnie. Baudouin dostarczył teatrowi swoich lat kilkudziesięciu sztuk, tłumaczonych z francuskiego. Jest on autorem pierwszego polskiego przekładu "Tartuffe'a" Molière'a pt. "Świętoszek zmyślony".

Teksty poprzedza obszerny wstęp, omawiający życie i twórczość Jana Baudouin.

Jerzy Kwiatkowski: U podstaw liryki Leopolda Staffa. Str.285,

7 nlb. Cena zł 30,- Państwowy Instytut Wydawniczy.

Warszawa 1966. Historia i Teoria Literatury. Studia.

- Historia Literatury. 17.

Przedmiotem zainteresowania autora jest osobowość twórcza Leopolda Staffa jako autora siedemnastu tomów wierszy lirycznych. Autor nie interesuje się biografią poety, lecz skupia uwagę i ogranicza się wyłącznie do drukowanych tekstów poetyckich Staffa, którym - jako swemu dziełu - twórca ich przekazać potrafił to wszystko, co w jego osobowości było najciekaw-

sze. Dla odtworzenia osobowości twórczej Staffa autor podejmuje próbę ukazania, w jaki sposób poszczególne bodźce filozoficzne i szerzej: kulturowe - łączą się w jego dziele z mechanizmami wyobraźni, z predylekcją do takich, a nie innych, motywów i archetypów, z sygnałami takich, a nie innych, kompleksów i obsesji.

Proces historyczny w literaturze i sztuce. Materiały Konferencji Naukowej, maj 1965. Pod redakcją Marii Janion i Anieli Piorunowej. Str. 400, 4 nlb. Cena zł 35,- Państwowy Instytut Wydawniczy. Warszawa 1967. Historia i Teoria Literatury. Studia. - Historia Literatury. 18.

Tom zawiera materiały Konferencji Naukowej poświęconej zagadnieniu teorii procesu historycznego w literaturze i sztuce, zorganizowanej przez Instytut Badań Literackich i Instytut Sztuki PAN, która odbywała się w Warszawie w dniach 24 - 26 maja 1965 r. i której założeniem było ukazanie w trybie dyskusji naukowej - łączącej tak bliskie sobie dyscypliny, jak literatura, sztuka, film, malarstwo, muzyka - wspólnej dla tych dyscyplin problematyki.

W tomie znalazły się teksty 10 referatów wygłoszonych na Konferencji oraz wybór głosów w dyskusji.

Alina Brodzka: O kryteriach realizmu w badaniach literackich. Str. 268, 4 nlb. Cena zł 25,- Państwowy Instytut Wydawniczy. Warszawa 1966. Historia i Teoria Literatury. Studia. - Historia Literatury. 19.

Autorka podejmuje próbę ukazania, jak rozległą i bogatą problematykę obejmuje spór o kryteria realizmu w literaturze. Analizując, tytułem przykładu, szereg reprezentatywnych, jak się wydaje, koncepcji sformułowanych współcześnie w studiach o literaturze i kulturze, a dotyczących głównie, choć nie wyłącznie, prozy powieściowej, stara się autorka wykryć przysłanki wyboru kryteriów, wskazać ich praktyczne zastosowanie oraz - w miarę możliwości - określić swój stosunek do przedstawionych propozycji.

Anna Wierzbicka: System składniowo-stylistyczny prozy polskiego Renesansu. - Wojciech Górny: Składnia przytoczenia w języku polskim. Str. 408, 4 nlb. Cena zł 35,- Pań-

stwowy Instytut Wydawniczy. Warszawa 1966. Historia i Teoria Literatury. Studia. - Teoria Literatury. 5.

Anna Wierzbicka przeprowadza badania nad polską prozą renesansową, "złotą polszczyzną". Przedmiotem szczegółowych badań autorki jest składnia - jako płaszczyzna szczególnie predestynowana do analizy stylistycznej mającej na celu uchwycenie zjawisk najbardziej dla epoki znamienych, a to ze względu na to, że ideał stylistyczny prozy renesansowej stanowił przede wszystkim cyceronianizm.

Nie dokończona przez autora, zmarłego w roku 1961, praca pt. "Składnia przytoczenia w języku polskim" zajmuje się niezmierznie istotnym dla lingwistyki zagadnieniem włączenia cudzej wypowiedzi w tekst autorski, które to zagadnienie obejmuje problem dialogu, monologu wewnętrznego, cytatu i problemu mowy zależnej, niezależnej i pozornie zależnej i stwarza podstawę dla naukowej socjologii słowa, a zatem i dla socjologii literatury.

Oświecenie. Opracowała Elżbieta Aleksandrowska z Zespołem. Redaktor tomu do r. 1958: Tadeusz Mikulski. Hasła ogólne, rzeczowe i osobowe A - H. Str. 547, 1 nlb. Cena zł 90,- Państwowy Instytut Wydawniczy. Warszawa 1966. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbud". 4.

Tom pierwszy działu II Bibliografii literatury polskiej "Nowy Korbud", obejmującego piśmiennictwo okresu Oświecenia, zawiera hasła ogólne, hasła rzeczowe oraz hasła osobowe na litery od A do H. Całość tego działu obejmie trzy tomy, z których drugi ukaże się w roku 1967, trzeci zaś - w roku 1968.

Józef Ignacy Kraszewski. Zarys bibliograficzny. Opracowali: Stanisław Stupkiewicz, Irmina Śliwińska, Wanda Roszkowska-Sykałowa. Str. 277, 3 nlb. Cena zł 75,- Wydawnictwo Literackie. Kraków 1966. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbud". 12.

Przy opracowywaniu zarysu bibliograficznego Józefa Ignacego Kraszewskiego autorzy kierowali się chęcią wykorzystania i uwzględnienia możliwie wszystkich źródeł, a także szybkiego i podręcznego opracowania bibliografii twórcy znajdującego się ponownie w okresie ogromnej poczytności. Jednym z podstawo-

wych założeń metody opracowania materiału, zastosowanej w zarysie, było ukazanie rozwoju twórczości pisarza i jego recepcji w społeczeństwie nie przez odpowiednio opracowany życiorys, ale przez podanie wszystkich jego utworów w chronologicznym porządku ich powstawania oraz ich wydań, również w porządku chronologicznym.

Polska bibliografia literacka za lata 1962/1963. Opracował Zespół Poznańskiej Pracowni Bibliograficznej Instytutu Badań Literackich. Redaktor tomu: Ewa Ziolkowa. Redaktor naukowy: Witold Suchodolski. Str. XXX+850. Cena zł 237,- Państwowe Wydawnictwo Naukowe. Łódź-Warszawa 1966.

Tom obejmuje okres dwóch lat: 1962 i 1963, i prezentuje 9306 pozycji bibliograficznych, rejestrujących zarówno książki, jak materiał zawarty w czasopiśmie. Podstawą rejestracji było ok. 400 opracowanych źródeł bibliograficznych.

Kazimierz Budzyk: Stylistyka - Poetyka - Teoria literatury. W opracowaniu Hanny Budzykowej i Janusza Sławińskiego. Str. 222, 2 nlb. Cena zł 40,- Ossolineum. Wrocław-Warszawa-Kraków 1966. Z Dziejów Form Artystycznych w Literaturze Polskiej. Tom V.

Książka Kazimierza Budzyka zawiera wybór jego prac - drukowanych, z wyjątkiem jednej, ogłaszanej tu po raz pierwszy, w latach 1937-1958 - a reprezentujących różnorodne kierunki zainteresowań teoretycznoliterackich zmarłego przedwcześnie w r. 1964 uczonego. W Posłowniu do książki pisze Janusz Sławiński o tych zainteresowaniach, które obejmowały kolejno: problemy stylistyki lingwistycznej, księgoznawstwo i bibliografię, teoretyczne i metodologiczne kwestie nauki o wierszu, wreszcie zagadnienia z pogranicza literaturoznawstwa i folklorystyki.

Aleksander Bereza: Problemy teorii stylizacji w satyrze. Str. 126, 2 nlb. Cena zł 22,- Ossolineum. Wrocław-Warszawa-Kraków 1966. Z Dziejów Form Artystycznych w Literaturze Polskiej. Tom VI.

Przedmiotem pracy jest określenie miejsca, jakie zajmuje problematyka stylizacji we współczesnej teorii satyry, przy

czym materiałem przykładowym, w granicach którego autor rozważa interesujące go zagadnienia, jest powojenna satyra polska 1945-1960. Podstawowym celem pracy jest poznanie - analiza, opis i interpretacja - zjawisk stylizacyjnych występujących w określonym rodzajowo i chronologicznie materiale.

Jadwiga Czachowska: Gabriela Zapolska. Monografia bio-bibliograficzna. Str. 606, 2 nlb., ilustr. 32. Cena zł 95,-
Wydawnictwo Literackie. Kraków 1966.

Książka, łącząca biografię Zapolskiej z bibliografią jej utworów, zbiera materiały i ustala fakty dotyczące życia i twórczości autorki "Moralności pani Dulskiej", podaje również bibliografię przedmiotową. Założeniem autorki było podanie w części biograficznej pracy możliwie dokładnego życiorysu Zapolskiej, z ukazaniem przede wszystkim przebiegu jej pracy literackiej i publicystycznej oraz działalności teatralnej; w części bibliograficznej starała się autorka odnotować wszystko, co Zapolska napisała, bez względu na formę publikacji.

Maria Dernałowicz: Od "Dziadów" części trzeciej do "Pana Tadeusza". Marzec 1832 - czerwiec 1834. Str. 365,3 nlb. Tabl. 25. Cena zł 65,-. Państwowy Instytut Wydawniczy. Warszawa 1966. Kronika życia i twórczości Mickiewicza pod redakcją Stanisława Pigonia.

Obecnie ogłoszona część kalendarium Adama Mickiewicza przynosi zapisy dotyczące okresu drezdeńskiego i samego początku okresu paryskiego, a więc czasu od marca 1832 do czerwca 1834, wypełnionego pisaniem i ogłaszaniem części III "Dziadów", "Ksiąg Pielgrzymstwa" i "Pana Tadeusza". Bazę źródłową zapisów stanowią, obok dokumentów drukowanych, również materiały rękopiśmienne, znajdujące się w archiwach krajowych i zagranicznych, przede wszystkim francuskich.

Michał Głowiński, Aleksandra Okopień-Sławińska, Janusz Sławiński: Zarys teorii literatury. Str. 543, 1 nlb. Cena zł 39,-. Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych. Warszawa 1967. Z prac Katedry Teorii Literatury Uniwersytetu Warszawskiego i Instytutu Badań Literackich.

Książka stanowi trzecią, zasadniczo zmienioną wersję podręcznika pt. "Wiadomości z teorii literatury", wydanego po raz

pierwszy w r. 1957. W stosunku do wydania pierwszego i drugiego - z r. 1962 - wersja obecna wprowadza nowe rozdziały, rozbudowuje rozdziały poświęcone stylistyce i wersyfikacji, stara się uściślić i merytorycznie bardziej trafnie sformułować szereg problemów. Rozszerzona również została bibliografia, do której wprowadzono nowe ujęcia teoretycznoliterackie, usuwając pozycje przestarzałe.

Poetics - Poetyka - . 2. Str. 386. Cena zł 100,- Państwowe Wydawnictwo Naukowe. Warszawa 1966.

Tom przynosi materiały międzynarodowego spotkania naukowego, odbytego w Warszawie w roku 1964, poświęconego problemom metryki słowiańskiej i ogólnej. Znalazły się tu również rozprawy przygotowane w Instytucie Słowianoznawstwa AN ZSRR.

Tom otwiera rozprawa Stefana Żółkiewskiego pt. "Przyczynek do zagadnienia stosunku stylu i kultury", wskazująca miejsce, które problematyka poetyki i językoznawstwa ogólnego winna znaleźć w teorii kultury.

Polonia Typographica saeculi sedecimi. Zbiór podobizn zasobu drukarskiego tłoczni polskich XVI stulecia. Zeszyt VI: Druga drukarnia Floriana Unglera. 1521-1536. Tablice 246-310 + Wstęp. Opracował Henryk Bułhak. Redaktor Alodia Kawecka-Gryczowa. 65 tabl. in 2°. Cena zł 100,- Ossolineum. Wrocław-Warszawa-Kraków 1966.

Zeszyt wypełniają niemal w całości drzeworyty zawarte w książce Stefana Falimirza pt. "O ziołach i mocy ich", wytoczonej w r. 1534 przez tzw. "drugą drukarnię" Floriana Unglera. Książka wyróżnia się wśród współczesnych jej wydawnictw swymi rozmiarami i obfitością ilustracji, których zawiera ponad 550.

Pozostałe ilustracje reprezentowane w zeszycie pochodzą z wcześniejszego o dwa lata dziełka, opracowanego przez Szymona z Łowicza, pt. "Aemilius Macer, De herbarum virtutibus", wydanego także w oficynie Unglera.

Bolesław Prus: Kroniki. Tom szesnasty. Opracował Zygmunt Szwejkowski. Str. 738, 2 nlb. Cena zł 50,- Państwowy Instytut Wydawniczy. Warszawa 1966.

Kolejny tom edycji "Kronik" Bolesława Prusa obejmuje teksty "kronik tygodniowych" zamieszczanych w latach 1899 i 1900 w "Kurierze Codziennym". Teksty uzupełniono przypisami oraz indeksami: nazwisk, nazw geograficznych i rzeczowym.

Średniowieczne gatunki dramatyczno-teatralne. Zeszyt 1: Dramat liturgiczny. Opracował Julian Lewański. Pod redakcją M.R.Mayenowej. Str. 85, 3 nlb. Cena zł 20,- Ossolineum. Wrocław-Warszawa-Kraków 1966. Poetyka. Zarys encyklopedyczny.

Zeszyt otwiera dział wydawnictwa "Poetyka. Zarys encyklopedyczny" poświęcony formom gatunkowym i ich morfologii. Terminem "dramat liturgiczny" objęto dzieła i utwory dramatyczno-teatralne związane bezpośrednio z liturgią Kościoła katolickiego, a realizowane między X a XVI wiekiem.

Dalsze zeszyty tego tomu obejmą hasła: Komedia elegijna - Misterium - Moralitet - Miracle - Farsa, przy czym na podstawie językowej wymienione gatunki można podzielić na dwie grupy: dramat liturgiczny i komedia elegijna - posługujące się łaciną i należące do literatury uczonej, oraz pozostałe gatunki, posługujące się językami "wernakularnymi".

mgr Aniela Piorunowa

9. KRONIKA NAUKOWA INSTYTUTU BADAŃ LITERACKICH

W dniach od 3 do 5 grudnia 1967 roku odbędzie się Sesja poświęcona 50 rocznicy Wielkiej Rewolucji Październikowej. Tematem Sesji będzie "Polska myśl kulturalna i literacka wobec doświadczeń rewolucyjnych wieku XX".

Na Sesji wygłoszone zostaną następujące referaty:

1. Ir M. Stępień /UJ/: U początków krytyki marksistowskiej w Polsce
2. Doc. dr A. Kowalska /UŁ/: Literatura zaangażowana społecznie na łamach "Ogniwa" /1903-1905/